

NOMS DE MONGES I SERVIDORS DEL MONESTIR DE VALLBONA

(SEGLES XVI-XVII)

El present estudi complementa aquell altre que hem escrit sobre les exploracions de la voluntat, des del punt de vista que aquest amplia d'una manera considerable l'onomàsticon vallboní conegut fins avui. Gràcies a les esmentades fonts, comptem ara amb unes llistes — gairebé exhaustives — dels membres que componen la comunitat, des de 1575 fins a 1657. Heus ací l'interès monàstic del document.

El llibre conjunt de les *Confrarias del St. Nom de Jesús y Roser*, d'on extraïem els noms, procedent del monestir de Vallbona, ha vingut a parar d'una manera casual a les nostres mans. Té les cobertes de pergami, molt deteriorades, i comprèn 3 folis en blanc + 62 folis de text s. n. + 9 folis en blanc. Amida 150 × 210 mm. El seu contingut és com segueix:

I. CONFRARIA DEL SANT NOM DE JESÚS (1575-1638)

a) Còpia de la carta pastoral del cardenal Gaspar de Cervantes, arquebisbe de Tarragona (13 maig 1573), referent a «lo vici y lo habús della blasfèmia, perjuir y malahir» i a la institució, per tota la diòcesi, de la «confraria del Nom de Jesús, vulgarment dita dels Juraments», confirmada per Pius IV. L'arquebisbe ordena que l'esmentada institució radiqui en una església o capella, «en la qual se posarà una caixa o sep per a les almoynes y penes» que han de pagar «los qui malaexen o flastomen»; amb aquests ingressos subvindran a les despeses de la confraria i les

«necessitats principalment de aquells qui estaran escrits en ditta confraria y seran pobres». Mana també que «los procuradós y capitans» de la confraria portin «un libre en lo qual escriuran los noms dels confreres» i enumera, finalment, les indulgències i «dies de perdó concedits en cada cas (fols. 1-4).

b) *Libre de les ordinations que se són fetes sobre della confraria concedida del Santíssim Nom de Jesús, vullgarment dita dels Juraments, les quals són estades determinades en Capítol General y de comú consentiment de tots nosaltres, confreres y confrereses del present loch de Vallbona, archebisbat de Tarragona, lo dia della festa della Circumsisió del Senyor, en lo any della sua santíssima Nativitat 1575, y són los que segueixen y della forma y tenor següent* (fols. 4v-15). Adaptació vallbonina dels estatuts redactats per a tota la diòcesi, data de fundació de la confraria del cenobi (1 gener 1575) i relació dels actes que s'han de celebrar a la capella instituïda a l'església del monestir, «ab consentiment y voluntat della senyora dona Sthefania de Piquer, abadessa, y ab voluntat y esprés consentiment de tot lo convent» (fols. 4v-5v).

No consta en quin altar estava erigida la confraria, però havia d'ésser en un del creuer, d'on el primer terç del present segle s'han suprimit tres altars. Segons es desprèn de la descripció que en el *Libre de les ordinations* es dona de la talla del Davallament de la creu (fol. 6v), podia servir de capella la fornícula que encara existeix a la part esquerra de l'altar del Roser (que avui guarda el retaule de sant Miquel), que és on era venerada la imatge a què alludim.

c) Llistes de «Los confreres y confrereses» (fols. 15-32). La datació i l'ordre dels noms ofereix algunes dificultats, per tal com sobre les primeres llistes que serveixen de patró s'han fet intercalacions, amb grafies que responen a persones i èpoques diferents i, sovint, sense posar l'any de referència. Generalment, l'abadessa i la priora porten el prefix de «dona» i les monges el de «senyora». La distinció entre les veïnes del poble, els parents de les monges i les serventes del monestir també és motiu d'incertitud, quan no s'indica la professió d'aquestes. El nostre coneixement de l'onomàstica local, moltes vegades ens ha permès de diferenciar quan es tracta dels que són fills o residents habituals de Vallbona, o de gent d'altres pobles. Reproduïm les llistes de les monges amb el

mateix ordre amb què estan transcrits, o sigui, guardant la precedència que s'origina de la data d'ingrés al monestir.

Copiem els cognoms feminitzats, com és costum aquella època, i posem entre claudàtors la forma actual.

Referent als oficials del cenobi, no hi incloem els sacerdots dels quals no consta si pertanyen a la parròquia del poble o són beneficiats del monestir, com tampoc els homes que ostenten el càrrec de batlle o altres funcions del municipi — com Andreu Borràs, batlle (fol. 16) i Onofre Reyner, jurat (fol. 29v)—, o bé els que estan al servei d'un particular — com Esteve, pastisser «den Dosau», o Arnau Capeira, pastor «den Borràs» (fol. 25)—; en canvi, hi hem posat totes les persones que tenen ofici i que tant poden treballar per a les monges com per al poble que s'acaba de fundar entorn del monestir. Hem exclòs expressament els veïns del poble i de la contrada.

Respecte a les servidores de la comunitat, les llistes recullen els noms d'algunes donades i beates. Hi posem també les criades particulars que tenen les monges.

No volem acabar sense fer l'advertència que, més d'una vegada, les anotacions són autògrafes, o sigui que han estat escrites pels mateixos confreres. Generalment, el prior o els majorals de les confraries són els que es cuiden d'anotar aquells que ingressen de nou, com veiem en la major part de les llistes.

Quan s'incriuen famílies senceres, s'acostumen a anotar les relacions de parentiu, posant «Aldonsa, sa muller» (fol. 183), «Petrot, son fill» (ídem), «Francina, sa nora» (ídem), etc. Hom distingeix també les persones d'una mateixa llar o entitat, que porten idèntics noms, posposant els adjectius de «major» o «menor»; per exemple, «Andreu Borràs, menor» (fol. 49v).

Als capítols de *Varis* comprovem l'aparició d'alguns sobrenoms d'origen topogràfic.

A) LLISTA DELS CONFRERES QUE INGRESSEN L'1 DE GENER DE 1575

1. Monges

(Fol. 15): Dona Sthefania de Piquer, abadesa | Dona Joana de Jcart, priora | La senyora Archàngella Copons | — Helena Guimerana [de Guimerà] | — Archàngella de Ayguaviva | — Francina Pons |

— Isabet Sanjusta [de Sant Just] | — Contesina Capons [de Copons] |
— Isabel Jovera [de Jover] | — Isabell Sunyera [de Sunyer] | — Jerònima Toralla.

(Fol. 15v): La senyora Violant Loraga [de Llorach?] | — Jerònima Pons | — Jerònima Sorrovira [de Sarrovira] | — Dionisa Tamarida [de Tamarit] | — Elena Castellvina [de Castellví] | — Hierònima Cases | — Angela Loraga [de Llorach?] | — Dorothea Farera [de Ferrer] | — Archàngella Pons | — Lívia (?) Vallbona¹ | — Jenota Copons | — Maçiana Monyosa [Monyós]² | — Mariagna Sorrovira [de Sarrovira] | — Ipòlita Vergosa [de Vergós] | — Marina Pons | — Gostansa Farera [de Ferrer] | — Victòria Vallbona | — Hierònima Tamarida [de Tamarit] | — Brianda Vergosa [de Vergós] | — Àngella Farera [de Ferrer].

(Fol. 16): La senyora Àngella Sorovira [de Sarrovira] | — Magdalena Toralla | — dona Agnès de Cardona | — Lucrèsia Avinyona [d'Avinyó],

2. *Servidores*

(Fol. 16): Maria Joanna, criada della Sra. Contesina³ | Margarida Payrina [Peyrí], beata | Gostina Villafranca, beata | Catherina Corey, criada della Sra. Contesina Copons | Teresa Arbonesa [Arbonès], donada | Joanna Arbonesa [Arbonès], donada | Margarida Marquesa [Marquès], donada.

3. *Oficials*

(Fol. 16): Mestre Lorens Marquès, mestre de cases⁴.

(Fol. 16v): Mestre Perot Carreres, fuster⁵ | Pere Canella, sastre⁶.

(Fol. 17v): Joan de Ramon de Liso, pasticer.

(Fol. 18): Pere Altarriba, pastor y taller⁷ | Mestre Christòfol Mir⁸.

La primera llista acaba amb una diligència de Joan Terés, canonge penitencier de Tarragona i bisbe titular del Marroc, datada

¹ De lectura dubtosa. Aquí llegim «Lívia»; a la llista del Roser, sembla que hi diu «Lluïsa», i a la llosa que cobreix les despulles, «Lúcia».

² Forma catalanitzada del cognom «Muñoz».

³ És la minyona de la monja Contesina de Capons (fol. 15), la qual, segons sembla, té dues fàmules; vegeu tres llocs més avall de la llista. Els noms són transcrits d'acord amb la grafia del manuscrit.

⁴ Viu amb l'esposa Ursulla, el fill i el nét, ambós apellats Juan.

⁵ Viu amb l'esposa Catherina i els fills Perot i Juan.

⁶ Viu amb la muller Magdalena i els fills Pere i Magdalena.

⁷ «Taller» és sinònim de carnicer.

⁸ Segons comprovem per les llistes dels confreres del Roser, el mestre Mir és sastre (fol. 49) i viu amb el seu pare Andreu, la muller Isabet, els fills Magdalena, Isabet, Juana, Catherina, Verònica i Lois, i amb l'oncle Miquell.

— sense indicació del dia — pel gener de 1576 (fol. 19), en la qual confirma els estatuts i decrets de l'esmentada confraria.

B) NOVES ANOTACIONS DE CONFRARES, DES DE 1576 A 1602

1. *Monges*

(Fol. 16v): Dona Laura de Icart.

(Fol. 19v): La senyora Monserrada Copons.

(Fol. 20): La senyora Loïssa Terrena [Terré?].

2. *Servidores*

(Fol. 20): Caterina Senfaliua, criada de la Sra. Sunyera⁹.

3. *Oficials*

(Fol. 19v): Joan Reyner, fuster.

(Fol. 20): Pere Bover, sastre [1576].

(Fol. 20v): Mestre Anthoni Font, pedra piquer.

(Fol. 21): Gilem Adernt, pastor estranger¹⁰ | Pere Faré, espitalé¹¹ | Pere Ribera, picapedrer¹².

(Fol. 21v): Joan Fortit, pastó.

4. *Varis*

Durant aquesta època, trobem les curioses anotacions següents:

(Fol. 19v): Berthomeu Farran del Portal¹³.

(Fol. 20v): Pedro Gurrea¹⁴ | Sebastiyà Farer, pasticer de Beltal.

(Fol. 21): Un pobre del Espital¹⁵ | Na Joana la Gavaxa¹⁶ | Juan Esmosiach, estranger.

⁹ Es refereix a la monja Isabell de Sunyer (fol. 15).

¹⁰ Moltes vegades, «estranger» vol dir, simplement, foraster.

¹¹ El text complet diu així: «Pere Faré, espitalé, y sa mulé Margarida, espitalera». Fa menció de l'hospital de pobres i peregrins fundat i atès per les monges.

¹² Viu amb sa mare Johanna, sa muller Marguerida i els fills Pere-Francesch i Berthomeu.

¹³ Alludeix al Portal de Dalt, situat al nord de la població, dit per antonomàsia el Portal.

¹⁴ És el tempestuós Pedro de Urrea, arquebisbe de Tarragona?

¹⁵ No diu el nom. Vegeu la nota 11.

¹⁶ Viu amb la filla Maria. Sembla que abans de la invasió napoleònica, el mot «gavatx», aplicat als naturals del migdia de França, no era tan despectiu com ara.

A partir del segle XVI, comprovem les primeres inscripcions de confreres difunts, així com també les anotacions datades (fol. 21v). D'acord amb el *Libre de les ordinations*, l'ingrés dels confreres malalts, «en peril de morir o que ja estan en lo article della mort», era quelcom normal i aquests gaudien dels sufragis que s'indiquen oportunament (fols. 11 ss.). Això s'accentua cap a les darreres pàgines del llibre (fols. 61 v ss.), en què també consten bastants parents de monges.

C) NOVES ANOTACIONS DE CONFRERES, DES DE 1603 A 1626

1. *Monges*

(Fol. 15v): La senyora Verònica Cortit | — Dorothea Farrera [de Ferrer], any 1618.

[1 gener 1618:]

(Fol. 23): La senyora Catharina Vallbona | — Dorothea Ferrera [de Ferrer]¹⁷ | — Anamaria Sullà [de Sullar] | — Eugènia Sullà | — Mariàngela Sullà | — Victòria Soldevila | — Leocàdia Icart | — Hisabel Hicart | — Guiumar Pons | — Llucrecia Pons | — Con-còrdia Sullà | — Clemència Sullà | — Oròsia Sullà | — Maria [o Mariana] Farer [de Ferrer] | — Hisabel Duran.

(Fol. 23v): La senyora Mariàngela Cortit | — Francisca Ferer | — Francisca Masnovell | — Victòria¹⁸.

(Fol. 25): La senyora Hisabet Anna Pradella [Pradell], organista¹⁹.

2. *Escolanes*

(Fol. 23): La senyora Elena Duran, scolana [1618] | — Victòria Duran, scolana | — Guiumar Ferer, scolana.

(Fol. 23v): La senyora Maria Cortit, scolana.

(Fol. 25): La senyora dona Contesina, scolana | — Cecilia Despi-tal [d'Hospital], scolana.

(Fol. 25v): Angela Fonaller, encomanada [1626].

¹⁷ Està apuntada dues vegades. Aquest fet és bastant repetit, i això vol dir que l'ingrés a les confraries no és portat d'una manera massa rigorosa. Des dels darrers temps, per tal d'estalviar-se feina, en lloc d'apuntar un per un tots els components d'una llar, posen simplement: «Matheu Marquès, Joan Marquès son fill, Joanna sa muller, Catherina sa nora y tota sa familia» (fols. 16v-17); «Pere Dover, sa muller i sa familia» (fol. 53); etc.

¹⁸ Suposem que és Victòria de Vallbona (fol. 15v).

¹⁹ Les que tenien estudis i ofici podien ser dispensades de la condició de noblesa.

3. *Servidores*

(Fol. 22): Catherina Ribera, criada de la Sra. Avinyona²⁰ [1605] | Na Maria, criada de la Sra. Tamarida, difunta²¹ | Maria Vinyes, criada de la Sra. Monserrada²².

(Fol. 23): Hisabet Juanna Merola, criada de la Sra. Valibona²³ [1618] | Marianna Crués (?), criada.

(Fol. 24): Mariana, donada [1621].

(Fol. 24v): Magdalena Farrana [Ferran], donada de la Sra. Monserrada²⁴ | Masiana Closa, criada de la Sra. Cortit²⁵.

(Fol. 25v): Tecla Gilaberta [Gilabert], donada [1626] | Hisabel Cathena (?), donada.

4. *Oficials*

(Fol. 21v): Jaume Martell, aduler, any 1620²⁶.

(Fol. 22): Joan Agostí, hortolà del monestir [1605] | Berthomeu Copons, sabater | Speransa Ferrera, muller del *quondam* Pere Farrer, arrendador de Vallbona, a 2 de setembre de 1615.

(Fol. 22v): Mestre Llois Roig, sabater [1618].

(Fol. 23): March Escolà (?), pastiser | Jaume Capdevia, cassador.

(Fol. 23v): Masià Llobet, sastre | Ramon, lo moliner | Juan Font, pasticer.

(Fol. 24): Juan Monsarrat, arrendador [1621] | Jaume Soler, fuster.

(Fol. 24v): Juan Roig, sastre.

(Fol. 25): Pau Marquès, sastre | Monserrat Julio, aduler | Juan Puliol, teixidor | Juan Senfeliu, aduler | Pere Dofau [o Dofan], arrendador | Francesch Carbonell, pedrenyallé²⁷.

(Fol. 25v): Mateu Ferran, mestre de cases [1626].

²⁰ Domèstica de la monja Lucrècia d'Avinyó (fol. 16).

²¹ Devia ser criada de Dionisa o de Hierònima de Tamarit (fol. 15v).

²² Serventa de Montserrat de Copons (fol. 19v).

²³ Minyona de Livia (fol. 15v), Victòria (fol. 15v) o Catharina (fol. 23) de Vallbona.

²⁴ Les donades estan al servei de la comunitat i no d'una monja concreta. Suposem que es tracta d'una criada de la monja Montserrat de Copons (fol. 19v).

²⁵ Noia de servei de Verònica (fol. 15v) o de Mariàngela de Cortit (fol. 23v).

²⁶ Pastor llogat, que té la comesa de recollir el bestiar de casa en casa i de conduir la dula. La dula, tal com l'hem vista funcionar a la Baixa Segarra, és un conglomerat de caps de bestiar d'espècies diferents (bous, cabres, cavalls, muls, ovelles, porcs, etc.), que pertanyen a diversos amos. Aplicat a la conducta (*anar a la dula*) és un nom que té un sentit pejoratiu i s'empra per a expressar «promiscuïtat» i «llibertinatge».

²⁷ El «pedrenyal» era el fabricant de «pedrenyals» (escopeta curta) o la persona que cercava y treballava la pedra foguera, per a usos domèstics i per a l'armament.

5. *Varis.*

(Fol. 22): Magdalena Franca [Franch], tia²⁸ de mosèn Cabrera²⁹ [1605].

(Fol. 22v): Mossèn Lloís Anguera, student [1618] | Na Ritta (?) Genissa [Genís], tia del Rector Gerònim Renyer del cap de la Plasa...³⁰ | Lloís Marquès del Portal de Bax³¹.

(Fol. 25v): Corpore fra Gabriel Martí, prevere relligiós del monestir de Poblet, escrit vigília de Capdany de l'any 1624 | Jordi Benet de Ferer, cavaller, [y] Grasiosa sa muller [1626] | Llorens Renyer del Pati, scolà | Fr. Berenguer Clarics, monjo de Poblet | Lo pare Gariga, monjo de Poblet.

D) NOVES ANOTACIONS DE CONFRARES, DES DE 1630

El 18 d'agost de 1630, fra Jacint Andreu, superior del convent de Predicadors de Tarragona i fundador de la confraria, passa visita al cenobi de Vallbona i estableix la nova llista de confreres (fols. 29 ss.), de la qual copiem els noms que posem a continuació:

1. *Monges*

(Fol. 29): La senyora Victòria de Soldevila, priora | — Maria Àngela de Curtit, supriora | — Catharina de Vallbona | — Lucrècia de Pons | — Leocàdia Ricart | — Isabel Ricart | — Dorotea de Ferrer | — Arcàngela de Ferrer | — Elena Duran | — dona Contesina de Queralt | — Victòria Duran | — Teresa Martí | — Maria Curtit | — Maria Anna Avero | — Isabel Pujol | — Isabel Cardona³² | — Tecla Gelabert³³.

²⁸ Dona soltera de molta edat, que fa de criada d'un sacerdot.

²⁹ Majordona de mossèn Bernat Cabrera.

³⁰ La «plaça» a la qual es refereix el llibre de les *Confraries* (fols. 22v-50v i 51) era situada davant la porta del palau abacial, aixecat per l'abadessa Dorotea de Ferrer, dins dels grans magatzems del cenobi, apel·lats «lo cubar» i «la botiga dels grans». Aquella època, la plaça actual era fossar.

³¹ El Portal de Baix estava situat a l'oest del poble. Fou el primer a ésser enderrocat.

³² En el moment d'inscriure's a la confraria encara no és monja, puix que no se li dóna el tractament de senyora; consta com a tal a les llistes del Roser (fol. 61v).

³³ A les llistes del Roser trobem una Tecla que és donada (fol. 56) i una altra que és escolana (fol. 56v).

(Fol. 29v): La senyora Francisca Ferrer, religiosa | — Guiomar Ferrer, religiosa | — Maria Ferrer.

(Fol. 31): La senyora Anna Maria Sullà | — Maria Àngela Sullà | — Concòrdia Sullà | — Oròsia Sullà | — Clemència Sullà.

(Fol. 32): La senyora Maria de Borrell, religiosa [1632] | — dona Elisabeth de Llorach.

Seguidament registrem una diligència sense data, de fra Jacint Andreu, per la qual «admet a las gràcias y indulgèncias de dita confraria los confreres desobre escrits» (fol. 31). El 6 de gener de 1638, fra Tomàs Blanc, prior del convent de Predicadors, de Ciutadella, «admet tots los que estan escrits en aquest llibre...» (fol. 31v).

2. *Novícies*

(Fol. 31v): Francisca de Cortit, religiosa novitia de Vallbona.

(Fol. 32): Magdalena de Sant Joan, monja novitia [1632].

3. *Oficials*

(Fol. 31v): Lo Dr. Matheu Marcoval, [metge, i] la Sra. Victòria Marcoval [1638].

(Fol. 32v): Miquel Agulló, sirurgià | Pere Joan Agulló, apotecari.

4. *Varis*

(Fol. 29): Lo Dr. fr. Hyacintho Andreu, fundador de la confraria | Lo P. fr. Sebastià Foraster, confessor de las Sras. monjas | Lo P. fr. Pere Garriga, del orde de Sant Bernat.

(Fol. 29v): Joan Renyer del Pati [1630].

(Fol. 32): Fr. Joan Canyelles, monge de Poblet.

(Fol. 32v): Rafel Bover, prev., prior de dita confraria [1632].

II. CONFRAFIA DE LA MARE DE DÉU DEL ROSER (1587-1657)

La història d'aquesta confraria és coneguda arreu i compta amb una literatura extensa. Entre tots els estudis publicats, sobresurt l'admirable *Llibre d'or del Rosari a Catalunya*, joia biblio-

gràfica del gran folklorista Valeri Serra i Boldú³⁴, nascut en terres del Pla d'Urgell i establert durant molts anys a Bellpuig. Per ell sabem que una de les primeres poblacions en la qual fou erigida la confraria, és Cervera, el 17 de setembre de 1495³⁵. A les nostres comarques, segueix la de Tàrraga, l'any 1570³⁶.

Segons el llibre inèdit que comentem, la confraria del Roser, de l'església monacal de Vallbona, és de l'any 1586. Segons consta en un diploma, bellament ornat, que hi ha a l'arxiu del cenobi, pel maig de 1645, fr. Tomàs Turchus, mestre general de l'orde de Predicadors, concedeix a la confraria instituïda per les monges que puguin fruit de tots els privilegis i indulgències de què gaudeixen les confraries establertes en els propis convents de l'orde dominicà. El document que ens referim assenyala les normes que han de regir per a resar el rosari, meditant els quinze misteris, els quals han d'ésser pintats en el retaule, així com l'escena en què sant Domènec rep els rosaris de les mans de la Mare de Déu. Fins l'any 1936, l'altar de la confraria estava situat a la capella de la dreta de l'altar major.

El trasllat dels noms dels confreres té interès perquè està fet per escrivans distints i correspon a uns temps i a uns criteris de transcripció diferents. Les llistes del Roser comencen disset anys més tard que les de la confraria dels Juraments, i això també ens permet de seguir el progressiu ascens de les monges a dins de sa pròpia comunitat, degut a l'ordre rigorós amb què observen les precedències. Així veiem com Elena de Duran i Maria de Cortit, que vers 1620 són escolanes, l'any 1631 ja tenen la condició de profeses; igualment, Francesca de Cortit, que vers 1625 és novícia, l'any 1631 ja ha professat. La difícil lectura que presenten algunes calligrafies, així com l'estat deplorable de les tintes — per sort en casos comptats —, plantegen problemes insolubles que s'escapen de les nostres mans.

³⁴ Imprès a Barcelona, als tallers d'Oliva de Vilanova, l'any 1925. Compta amb xvi + 367 pàgines + 2 fols. s. n., de mida gran foli, i és copiosament il·lustrat amb làmines en negre i en color.

³⁵ Op. cit. nota anterior, p. 28.

³⁶ Ídem, p. 29.

A) LLISTA DELS CONFRARES QUE INGRESSEN L'ANY 1587

1. *Monges*

(Fol. 45): Primo dona Archàngela de Copons, abbadessa | Francina Pons, priora | Isabel Senjusta [de Santjust] | Jerònima Pons, sospriora | Hierònima Serrovira [de Sarrovira], president | Elena Castellvina [de Castellví] | Dionisa Temerida [de Tamarit] | Hierònima Cases | Dorotea Farrera [de Ferrer] | Archàngela Pons | Lluïsa Vallbona | Jonota Copons | Mariagna Çerrovira | Marina Pons | Gostansa Farrera | Victòria Vallbona | Hierònima Temerida [de Tamarit] | Brianda Vergosa [de Vergós].

(Fol. 45v): Serafina Copons | Lloïsa Terrena | Llucrètia Avinyó | Ipòlita Cortit | Verònica Cortit | Çecília Monserrada [de Montserrat] | Mariàngela Queralt | Estefia Llorach | Lleonor Cortit | Magdalena Pons | Sa germana Hierònima Pons | Dorotea Guimerana [de Guimerà] | Mariagna Guimerana | Secília Desclergues | Hierònima Temerit menor | Dona Laura de Icart.

Afegides amb lletra diferent, vers 1618:

Eugènia Rossell | Leocàdia Icart | Isabel Icart | Dorothea Ferrera.

2. *Oficials*

(Fol. 49): Mosèn Lois Copons, procurador de Vallbona | Mestre Cristòfol Mir, sastre.

(Fol. 49v): Pere Farrer del Espital | Pere Pagès, ortolà.

(Fol. 50): Pau Marquès, sastre.

(Fol. 50v): Joan Reina, pasticer | Joan lo pastor | Pere Farrer, ostaler.

(Fol. 52): Joan Rinyer, fuster | Bernat Roig, fuster.

3. *Varis*

(Fol. 49): Berthomeu Farran del Portal [1587].

(Fol. 49v): Magdalena Marquesa [Marquès] de la Font.

(Fol. 50): Joan Marquès de la Parra.

(Fol. 50v): Pere Rinyer del sol de la Plasa.

(Fol. 51): Berthomeu Farran de la Plasa | Perot Rinyer del cap de la Plasa.

(Fol. 51v): Joan Marquès del Recó.

B) NOVES ANOTACIONS DE CONFRARES, VERS 1620

1. *Monges i escolanes*³⁷

(Fol. 45v): Victòria Soldevila | Guiumar Pons.

(Fol. 46): La Sra. Anna Maria Sullà | — Eugènia Sullà | Mariàngela Sullà | — Mariàngela Cortit | — Leocàdia Icart | — Hisabel Icart | — Francisca Ferrera [de Ferrer] | — Francisca Masnovell | — Mariagna Avero | — Lucrècia Pons, scolana | — Catharina Vallbona | — Oròsia Sullà | — Concòrdia Sullà | — Clemèntia Sullà | — Guiumar Ferer, scolana | — Elena Duran, scolana | — Victòria Duran, scolana | — dona Contesina, scolana³⁸ | — Cecília Spital, scolana | — Victòria Fer[rer], scolana | — Arcàngela de Ferer, [scolana].

(Fol. 46v): La Sra. Maria de Cortit, scolana | — Theresa Martí, scolana | — Hisabel Puijoll, scolana.

(Fol. 52): Verònica Cortit | Marianna Sarrovira.

(Fol. 55v): La Sra. Hisabel Anna Pradella, organista.

2. *Servidores*

(Fol. 46): Catherina Puig, donada | Catharina Carbonella [Carbonell], criada de la Sra. Avinyona³⁹.

(Fol. 52v): Magdalena, donada de la Sra. Monserrada⁴⁰.

(Fol. 53): Na Maria Aranyera (?), criada de la Sra. Monserrada⁴¹ | Na Maria Lòpia [López?], creada de la Sra. Tamarida⁴².

(Fol. 55v): Martina Closa, criada de la Sra. Cortit⁴³.

3. *Oficials*

(Fol. 52v): Pere Ribera, picapadrer | Joan Fortit, pastor.

(Fol. 53): Joan Agostí, artolà del monastir.

(Fol. 54v): Pere Ferrer del Ospital | Mestre Llobet, sastre | Mestre Lloís Roig, sabater.

(Fol. 55): Jaume Martell, aduler [1620] | Pere Bover, sastre | Monserrat Julio, aduler | Juan Puliol, teixidor.

³⁷ Publiquem aquesta llista tal com surt al llibre de la confraria, amb els noms de les monges i escolanes barrejats, pel fet que n'hi ha alguns que no podríem especificar, amb certitud, si són una cosa o una altra.

³⁸ Fa menció de Contesina de Caralt (fol. 58).

³⁹ Fàmula de Llucretia d'Avinyó (fol. 45v).

⁴⁰ Criada de Cecilia de Montserrat (fol. 45v).

⁴¹ Ídem.

⁴² Ídem, nota 21.

⁴³ Ídem, nota 25.

(Fol. 55v): Juan Sanfeliu, aduler | Pere Dofau, arrendador | Francesch Carbonell, pedrenyoler.

4. *Varis*

(Fol. 53v): Agna Roja [Roig], viuda, del Portal.

(Fol. 54): Fr. Berenguer Clarics, monjo de Poblet.

(Fol. 54v): Mossèn Lloís Anguera, student.

(Fol. 55v): Lo Pare fra Gabriel Martí, religiós del monestir de Poblet | Jordi Benet de Ferer, cavaller... | Llorenç Renyer del pati, scolà.

C) NOVES ANOTACIONS DE CONFRARES, VERS 1625

1. *Monges i escolanes*

(Fol. 56): La Sra. Dorothea de Farer, profesa | — Victòria Soldevila, profesa | — Mariàngela Cortit, profesa | — Ana Maria de Sullà, profesa | — Eugènia de Sullà, profesa | — Oròsia de Sullà, scolana | — Clemència de Sullà, scolana | — Concòrdia de Sullà, scolana | — Arcàngela de Farer, scolana | — Maria de Cortit, scolana | Francisca de Farer, profesa | — Leocàdia Hicart, profesa | — Hisabel Hicart, profesa | — Hisabel Puiol, scolana | — Catharina Vallbona, profesa | — Francisca Masnovell, profesa | — Victòria de Ferrer, scolana | — Guiunar de Ferrer | — Cecília Spital.

(Fol. 56v): La Sra. dona Contesina, scolana | — Lucrècia Pons, scolana | — Victòria Duran, scolana | — Tecla, scolana | — Angela Senaller, encomanada | — Magdalena Sant Joan, monje novícia.

(Fol. 57): Francisca de Cortit, religiosa novícia.

2. *Servidores*

(Fol. 56): Tecla, donada.

(Fol. 56v): Hisabel, donada.

3. *Varis*

Fol. 56v): Lo P. Garriga, monge de Poblet | Angel Bover, prevere, prior de dita confraria [1632] | Lo P. fra Joan Graner, monjo de Poblet.

Seguidament, hi ha una diligència de l'abadessa Leocàdia de Ricart i Cardona, de 29 de maig de 1631, per la qual nomena prior

⁴⁴ Idem, nota 38.

de les dues confraries que estudiem, a Jaume Rovira, rector de Vallbona (fol. 57v).

D) NOVES ANOTACIONS DE CONFRARES, DE 1631 A 1657

1. *Monges vives i mortes*

(Fol. 58): Mi Sra. la abbadesa dona Leocàdia de Ricart y Cardona | La Sra. Victòria de Soldevila, priora | Mariàngela de Cortit, supriora | Mariàngela de Sullà | Isabel de Ricart y Cardona | Marianna de Avero | Clemència de Sullà | Victòria de Farer [Ferrer] | Elena de Duran | Teresa de Martí | Isabet de Pujol | Francisca de Cortit | Doratea de Farer | Anna Maria de Sullà | Francisca de Masnovell | Concòrdia de Sullà | Catarina de Vallbona | Dona Contesina de Caralt | Oròtia de Sullà | Victòria de Duran | Maria de Cortit | Dona Anna de Llúria | Arcàngela de Farer | Maria Ignès de Reinbau [Riambau].

(Fol. 61): La Sra. Isabel Pujol, religiosa | Dona Hierònima Ribes, religiosa | La Sra. Maria Areñ, religiosa | Dona Maria Vayà, religiosa | La Sra. Maràngela Sullà | — Maria Borrell, religiosa.

(Fol. 61v): Joan (*sic*) Llobet, religiosa⁴⁵ | La Sra. Isabel Cardona, religiosa | Eulàlia Camps, religiosa | Gerònima Pagesa [Pagès], religiosa | La Sra. Maria Cortit, religiosa difunta | — Francisca de Cortit, religiosa difunta | — Mariàngela de Cortit, religiosa difunta | — donya Isabel de Llorach, difunta | — Elisya de Duran, difunta | — Victòria de Duran | — donya Leocàdia de Ricart, difunta⁴⁶ | — Isabel de Ricart, difunta | — donya Ana Llúria, difunta | — donya Contesina de Queralt, difunta | — Isabel Pujol, [difunta] | — Concòrdia de Sullà, difunta | — Masnovell, difunta | — Magdalena de St. Joan, difunta | — Victòria Soldevila, difunta | — Teresa Martí, difunta | — Catharina de Vallbona, [difunta].

(Fol. 62): La Sra. Mariana Baro [d'Avero], difunta⁴⁷ | — Teresa de Baro [d'Avero], religiosa⁴⁸ | — Isabel de Raimbau, religiosa | — donya Ana Maria de Sullà, religiosa | — Madalena de Areny | — Maria de Llúria, religiosa | — Victòria de Ciscart, religiosa | — Clemència de Sullà, religiosa | — Victòria de Sisquart, religiosa | — Oròsia de Sullà, religiosa | — Victòria de Monserrat, religiosa | — Maria de Borrell | — dona Isabel de Areny | — dona Maria de Baja [Veyà], religiosa | — Victòria de Ferrer, difunta | — Maria de Raimbau, difunta.

⁴⁵ El text diu: «Joan Llobet, religiosa», i malgrat que està enmig d'una llista de monges, pel cognom creiem que és un veí del poble.

⁴⁶ Mor essent abadessa l'any 1657. És la referència més propera que tenim d'aquesta època.

(Fol. 62v): La Sra. Estephania de Cisquar [Siscar o Ciscar] | Jacinta de Riquer, religiosa | La Sra. Madalena Potau, religiosa | Cecília Parera, religiosa | La Sra. donya Ana de Castellví, religiosa.

2. *Servidores*

(Fol. 59): Isabel Cardona, donada.

(Fol. 61): Elena Borgas, criada.

3. *Oficials*

(Fol. 60): Pau Marquès, sastre.

4. *Varis*

(Fol. 58v): Jaume Rovira, rector y prior de la confraria.

(Fol. 59): Lo Dr. Matheu Marcoval | Joan Francisco Cortit.

(Fol. 60): Don Joan de Espalau y de Sullà | La Sra. Montargull, difunta.

Després de la llista que presideix l'abadessa Leocàdia de Ricart (fol. 58) i abans de començar el capítol en què són inscrites les monges difuntes (fols. 61v-62v), hem de col·locar l'acta de la visita regular, practicada per fra Tomàs Blanc, prior del convent de Predicadors de Ciutadella, de 6 de gener de 1638, confirmant l'admissió de «tots los escrits en est libre... a les indulgències y gràcies que gozan los confreres del Roser» (fol. 59).

Clou el llibre una diligència de fra Isidre Giberta, de l'orde de Predicadors, per poder de fra Pere Màrtir Cerdà, en la qual aquest fa constar que tots els que estan «escrits en est llibre... els fas participans de les gràcies concedidas a dita confraria». Aquest document està signat el 12 d'octubre de 1618 (fol. 62v). No sabem com explicar la data d'aquest tràmit, si no és que està equivocada, o que la varen posar en aquest lloc, deixant abans unes pàgines en blanc que han servit per a fer-hi anotacions de data posterior. Ens referma aquest supòsit el fet que l'anotació que correspon a l'abadessa Leocàdia de Ricart, difunta (fol. 61v), ha d'ésser com a mínim de l'any 1657, data en què morí. ¿Com es

⁴⁷ Ídem, nota 17.

⁴⁸ Sembla que, a partir d'aquesta monja, en lloc de posar mecànicament a totes «religiosa», s'hauria d'haver posat «difunta», per tal de no repetir altra vegada els mateixos noms amb idèntic concepte.

comprèn, doncs, que després de les anotacions de 1657 en vingui una de 1618?

El llibre que estudiem és també una font de notícies sobre el poble de Vallbona de les Monges, que aquella època està en formació. Recordem que el primer Ajuntament fou constituït per l'abadessa Estefania de Piquer l'any 1573. A través d'aquestes pàgines, podem veure quins eren els oficis bàsics d'una comunitat rural de la Baixa Segarra, en ple desenvolupament. En el transcurs d'un segle, el poble suava fundat estén, amb illusió creadora, els tentacles dels seus ravals — raval de Santa Maria i raval del Tallat —, fins a assolir els límits urbans que té actualment. De la major part de les famílies del poble es poden reconstruir les genealogies existents des de 1575 fins a 1657. L'estirp nobiliària dels Borràs — afincada a Tarragona, la Riera i Vallbona — n'és un exemple palpable.

Per altra banda, els documents investigats ens mostren el procés de l'escola monàstica vallbonina, el tipus de noies que s'hi eduquen i quines són les famílies de la noblesa catalana que, pel nombre de membres que hi entren, exerceixen el monopoli de la comunitat.

JOSEP-JOAN PIQUER I JOVER

Santa Maria de Vallbona, 15 agost 1975.